

KÜLAREALISM MÄNGULT JA PÄRISELT

RAIT AVESTIK

„RUUDI“. Režissöör: **Katrin Laur**. Produtsent: **Piret Tibbo-Hudgins**. Kaasprodutsent (Soome): **Ilkka Matila**. Kaasprodutsendid (Saksamaa): **Marc-Daniel Dichant, Steffen Reuter, Patrick Knippel** ja **Leander Carrell**. Stsenaristid: **Aare Toikka, Aarne Mägi** ja **Katrin Laur**. Operaator-lavastaja: **Rein Kotov**. Kunstnik: **Toomas Hõrak**. Kostüümikunstnik: **Mare Raidma**. Grimmikunstnikud: **Tiina Leesik** ja **Kairit Nieländer**. Muusika: **Eike Hosenfeld, Moritz Denis** ja **Christian Lemmer**. Helirežissöör: **Ivo Felt**. Montee-

rija: **Martin Menzel**. Tootmisjuht: **Johana Trass**. Režissööri I assistent: **Tanel Toom**. Režissööri II assistent: **Margit Keerdo**. Casting: **Kristel Leesmend**. Võt-teplatsi mänedžerid: **Rein Pruul** ja **Kätlin Jensen-Tiigi**. Operaatori I assistent: **Roland Adamson**. Operaatori II assistent: **Vitali Klavdiev**. Valgusmeister: **Taivo Tenso**. Vana Ormi maal: **Lembit Sarapuu**. Pürotehnik: **Armin Altorf**. Kostümeerija: **Tuuli Malinovski**. Osades: **Paul Oskar Soe** (Ruudi), **Juta Altmets** (Vika), **Tarvo Langeberg** (Ints), **Marvo Langeberg**

„Ruudi“ (2006).
Režissöör
Katrin Laur.

Sulev Keeduse foto

„Ruudi”. Paul Oskar Soe (Ruudi).

(Ants), *Mairo Ainsar (Aleks)*, *Guido Kangur (Sass)*, *Aarne Mägi (Enn)*, *Katriina Lauk (Karmen)*, *Aleksander Eelmaa (Jaak Lolle)*, *Ülle Kaljuste (Liivi)*, *Ines Aru (Metsa Aino)*, *Jan Uuspõld (Gynnar)*, *Dan Põldroos (Leif)*, *Indrek Taalmaa (kaksikute isa)*, *Janek Joost (viikingiklubi esimees)*, *Juhan Ulfsak ja Taavi Eelmaa (iludusvõistluse konferansjeed)*, *Väino Puura (esilaulja)*, *Lembit Sarapuu (vana Orm)*, *Rein Pruul (kuri autojuht)*, *Kristel Leesmend (haiglaõde)* jt. 35 mm, 100 min, värviline. © Allfilm OÜ, Schmidtz Katze Filmkollektiv GbmH & KG, MRP Matila Röhr Productions Oy, 2006.

Retoorilised küsimused

Esimese asjana torkas „**Ruudi**” puhul silma see, et süžee oli kuidagi ebanormaalselt sarnane aasta varem esilinastunud samalaadse filmiga „**Röövli-rahnu Martin**” (rež **René Vilbre**). Kaks filmi isa puudumisest ja pere koostami-

sest lühikese aja jooksul paneb küsima. Aga ei hakka küsima, ise teavad, kumb algupärasem, kas Ruudi (algselt Ruts) või Martin. Ega sellest olegi midagi, hoopis publikul on valikuvõimalus, kumb film endale koju osta või kõrvetada. Mõlemat muretseda pole mõtet. Pealegi on käsitletav teema ajatu ning aktuaalne ja oluline. „Ruudit” on nimetatud koguperefilmiks ja lastefilmiks. Kuigi nii teatri kui ka filmi puhul ei tahaks ma kasutada kumbagi sildistavat terminit, sest ideaalis peaks tehtama teatrit, mis kõlbab kõigile, ja vändatama filme, mida vaataksid kõik. Teatud tunnuste järgi liigitub „Ruudi” rohkem lastefilmi valda, kuna aga õrnas eas käiakse kinos rohkem koos vanematega, siis peab (peaks) teoreetiliselt tegu olema koguperefilmiga ehk raskema variandiga – teos peab köitma, olema jälgitav ning pakkuma (pisutki pingutatavat?) mõttetegevust märgatavalt erinevate

„Ruudi”. Paul Oskar Soe (Ruudi) ja Guido Kangur (Sass).

vaatamiskogemustega inimestele. Siiski tuleb tunnistada, et filmi on püütud teha (väe ja võimuga?) ka täiskasvanutele söödavaks ning neid muigele kiskuvaid konkse leidub piisavalt. Eks siin tule mängu aga juba maitseküsimus...

Olles üldjoontes selle filmi kohta ilmunud kriitikaga nõus, mis on positiivne ja lausa kiitev, tahaks siiski retooriliselt küsida, et mis peab olema kunstiteoses, et see meeldiks pretensioonideta nii lapsele kui ka tema vanemale?! Või mis kaalutlustel võib nimetada kunstiakti tervele perele kordaminevaks? Kas lastele tehtav kunst (no kui tehakse kohe ekstra lastele) peab üldse olema täiskasvanutele huvitav? Kas lastefilmi tehakse lastele või nende vanematele? Kuidas saaksid lapsed ohutult ilma vanemateta kinos-teatris käia? Kuidas teha nii, et lastele tehtav kunst pakuks elamuse ka suurtele, ilma silmakirjalikkuseta (*à la* „oi, kui tore, et lastele ikka tehakse” ja

„oi, kui toredalt need lapsed seal mängisid”)? Et kas ikka on tore? Või kas tore on hoopis lihtne ja pretensioonitu vaatamine koos mõne nostalgianoodi saatel?!

Ilmselt on lastele lapsi kunsti tegemas jälgida märksa valutum (tegelikult ikka lausa põnev) kui elementaarse kriitikameelega täiskasvanule. Eks mingi helge ja positiivse märgi jätab laps filmis tervele filmile, selle vastuvõtule. **Olev Remsu** kirjutab 10. märtsi Sirbis, et „filmikunstis on üks raudne reegel ja see kõlab: laps ekraanil on alati positiivne. Asi on selles, et vaatajat juhivad ema- või isaarmastus, kui tahate, siis (teadvustamata) ema- või isainstinkt. „Ruudi” nimiosaline (mängib tubli poiss **Paul Oskar Soe**) on vaataja südame võitmise vallas lask kümnesse — iga naisvaataja võtaks selle jõmpsika (alateadvuses) endale pojaks ning siin sees on peen ja kaasatõmbav draamaintriig, kuna Ruudi vajab just isa. Tekitatud huvi peaks vaa-

„Ruudi“. Tarvo Langeberg (Ints), Marvo Langeberg (Ants) ja Paul Oskar Soe (Ruudi).

taja kaasa haarama, nõnda on loodud pinnas osaduseks, ette valmistatud samastumine.”

Hea küll, küllap on kõik see sõltuvuses ikkagi täiskasvanu vaatamiseelstusest ja vastavas eluolukorras olemisest. Lõpetades häma, arvan, et „Ruudi“ on hea lastefilm. Arvan sellepärast, et teadmiseks oleks vaja kogemust filmi näha lapsena. Filmis on need peamised suurused olemas, mis teevad filmi laste jaoks heaks: põnev süžee, asjalikud osatäitmiselaste poolt, mõõdukalt naljakas, mõõdukalt tõsine, mõõdukalt mõtlemapanev, mõõdukalt absurdsete seikadega.

Kolmikvaade

Kes ja mida võib või võiks siis stsenaristide **Aare Toikka** ja **Aarne Mägi** ning režissöör **Katrin Lauri** töös näha ehk kui sisukalt veedavad aega erinevate generatsioonide esindajad seda fil-

mi vaadates. Tegelikult need esindajad väga kurta ei tohiks, mõni esindaja üldse mitte. Noorim esindaja näeb mängulist ja muretut filmi, kus seitsmeaastane poiss Ruudi viidab palju aega oma mängumaailmas koos viikingitega, voolib neid juurde, on nende pealik jne. Et aga „päris“ viikingilaevaga sõitma saada, peab poisil olema isa. Emaga elav Ruudi alustab isa otsinguid, õigemini leidmist, korraldades selleks ka kohalikus külas konkursi. Mängu tuleb merepõhjas asuv viikingite varandus, siis ka kohalikud sulid-ärikad ning lõpuks soovitud tulemus koos õnnega. Lühidalt – leia või otsi endale isa, siis pääsedki „laevale“. Omad isa, oled „viiking“ valmis.

See film on lapsepõlvelikult rõõmus ning sama rõõmsalt absurdne (mis on hea!). Muretust rõhutab ka muusika, mis vanematele vaatajatele tuletab meelde oma lapsepõlve filme. See, et päris elus täiesti ebareaalne papakon-

„Ruudi”. Mairo Ainsar (Aleks), Jan Uuspõld (Gynnar), Paul Oskar Soe (Ruudi) ja Dan Põldroos (Leif).

kurss ehk isakonkurss on filmis külaelanikele peaaegu iseenesestmõistetav ja sellega minnakse peaaegu silmagi pilgutamata kaasa, teeb ettevõtmise noorele vaatajale põnevaks ning lubab mõõndusteta oma lemmikkandidaadile kaasa elada. Ruudi tegutsemist mängumaailmas ehk „tõsiseid katsumusi viikingina” illustreerivad „ajaloolised” metafilmilõigud, mis jumestavad tervet filmi nii mitmeski mõttes. See jumestus on muidugi mõeldud eelkõige noorpublikule ja küllap see töötab hästi. Ma ei oska arvata, kui palju laps rõõmustab koos Ruudiga, et too isa leidis, rõõmustab aga kindlasti, et antiigiärikad-pätid-lapsekurnajad said filmi lõpus virtsaga üle valatud. Sitaga üle küll, aga ka röövitud raha jäi neile. Vähemalt filmis muud karistust ei tulnudki. Paar korda sai isegi naerda.

Elukogenud inimene, kes raskusteta suudab end samastada näiteks Ruudi

üksikema Karmeniga (**Katariina Lauk**) või Ruudi sõbranna Vika (**Juta Altmets**) ema (**Ülle Kaljuste**) ja võõrasisaga, vaatab perefilmi perest ehk kuidas koostada perekonda ja seda säilitada. Sellel „liinil” mõtleb lapsevanem oma elu üle järele ja sellele, kuidas edasi elada. Vahest saab ta filmist lootustki. Varandust on mitmesugust, ühed otsivad raha, teised isa ja meest, varanduse leiab Ruudi ja varanduse leiab Karmen. Sedakorda küll filmis. Vahest mõtleb see vaataja ka sellele, et bioloogiline isa pole enam või juba ammu oluline, oluline on organiseerida oma lapsele isa. Ei tea, kas Eestis pole piisavalt normaalseid isakandidaate, aga seal saarel paneb asjad paika välismaalt naasnud „ideaalisa” Enn (**Aarne Mägi**), kes ikkagi kahtlaselt ruttu isaks ja meheks võetakse.

Kes ennast kahest esimesest „vaatest” segada ei lase ja peavad seda filmi vaatama, näevad meeleolukat läbilõiget

tänasest Eesti elust, kus elu keskmel on kauplus ja kaubandus, turism ja turistid. Hämmastama panebki fakt, et peaaegu ainukesed sõiduriistad Rannakülas ongi suured turistide vedavad bussid. Kas taotlus või lihtsalt ülepingutus? Vaimukalt kriitiline on ka n-ö külapäev, kust ei puudu missivalimised ning kus ühte žürii liiget, **Eve Kivi**, nimetatakse siiralt ufoks! Muulase (kuid väga tubli) temaatika toob sisse Vika võõrasisa ja poepidaja Sass (**Guido Kangur**), kes tunneb rõõmu vabas riigis elamise ja oma asja ajamise üle. Samas teab (küllap oma kogemustest) kohalik külaullike Lolle Jaak (**Aleksander Eelmaa**), et „inimesed on siin rumalad ja tigidad“.

Režissöör on suutnud väikeste vahenditega näidata oma sotsiaalset närvi ja suhtumist kohalikkude ellu, kuid filmi eripäralt vastavalt ei ole see õnneks tehtud pealetükkivalt, vaid läbi lillede. Peenikese nüüdina läbib filmi feministlik alatoon, mille verbaliseerib politseinikust Ruudi ema, öeldes oma pojale lohutusena, et sellise laevaga ei maksagi sõita, kuhu naised ei lubata. Aga lõpuks saavad ka naised laeva. Nii et üldine lastefilmi sõnumipuudus ei pea „Ruudi“ puhul paika.

Jürgen Rooste kiidab 3. märtsi Sirbis Katariina Laugu mängu ning tõlgendab: „Ajajal, mil sotsiaalsel (probleemsel) maastikul annavad tooni korralikud, töötavad üksikemad, mil naiste osatähtsus politseis järjest kasvab, mil isadus ja isa olemine perekonna raames ei ole ühiskonnas enam mingi üldine, püsiv konstruktsioon, on üksildane, elus (meestes) veidi pettunud, ainult iseendale lootev, hariduse poole pürgiv ja oma poega kasvatav naine mitte keskmise eestlase sümbol, vaid võimaliku tulevase eestlase kese, lähtepunkt. See, kellest võib sõltuda, mis nägu (moraalselt, vaimselt) me oleme paarikümne aasta pärast.“

Nagu oleme märganud, on lastefilmide tegelased valdavalt stereotüübid. Ja tegelikult on mõistetav ka see, et neid stereotüüpseid tegelasi mängivad korduvalt selliseid tüüpe esitanud näitlejad. Enne sellisele mõttele tulekut suutsin ikkagi pisut nõrdida „Ruudi“ näitlejavaliku peale. No muidugi mängisid kõik hästi ja sobisid oma osasse suurepäraselt, aga näiteks **Jan Uuspõld** ja **Dan Põldroos** sulidena ja **Aleksander Eelmaa** külatolana on ju korduvalt nähtud. Ja mitte ainult filmis.

Aga see on õnneks ka seaduspärane. Kriipivald mõjus lõppematu verbaalne meeldetuletus, et Ruudil pole isa, sest sellest said kõik juba väga ammu aru. Põhjendusega jäi ka Ruudi paadi katki sõitmine, isakandidaatide pildistamine, miks Enn mobiili kaasas ei kanna ja miks üks pätt kaardid vette viskas? Aga selle filmi puhul on need kõigest pisiasjad ja ei paista väljagi!